

Paweł Kolbusz
(Uniwersytet Wrocławski)

Kryzys migracyjny 2015 roku w Europie i sytuacja uchodźców w czasie pandemii – czy kryzys skończył się na dobre i jaki wpływ na migrantów ma epidemia wirusa COVID-19?

ABSTRACT

Migration crisis in the year 2015 in Europe and the situation of the refugees during the pandemic – is the crisis over once and for all, and what impact did the COVID-19 epidemic have on the migrants?

In this article author presents the migration crisis of the year 2015 and the circumstances in which the crisis took place. Having analyzed the most important reasons and events of the crisis author proves the impact of the COVID-19 pandemic on the situation of the migrants. The article also tries to answer whether the crisis is over or it is still there, only its characteristics has changed. The European perspective does not help in the recognition and interpretation of the happenings of the year 2015 in Europe. Author explains why the perspective is wrong and draws more accurate picture of the crisis in order to help better understand the crisis.

Słowa kluczowe: kryzys migracyjny,, uchodźcy, imigranci

Kryzys migracyjny z 2015 roku budził bardzo żywe emocje także długo po tym, jak szczyt imigracji do Europy minął. Problematyczne w odbiorze tego wydarzenia były przekazy medialne, w których bardzo wiele było obrazów przedstawiających ogromną skalę zjawiska imigracji na Stary Kontynent. Problem uchodźców zmierzających do Europy został mocno wyolbrzymiony. Wyolbrzymiony do tego stopnia, że spowodował w europejskich społeczeństwach irracjonalny strach, który chętnie wykorzystywany był przez polityków wielu europejskich krajów¹.

Już sama nazwa kryzysu jest problematyczna, bowiem pojawiają się w literaturze naprzemiennie określenia kryzys migracyjny i kryzys uchodźczy². Nazwa kryzys migracyjny wydaje się być sensowniejsza, bowiem termin migrant jest szerszy niż uchodźca. Uchodźca jest

¹ Por. Z. Bauman, *Obcy u naszych bram*, Warszawa 2016, s. 7 [w:] Ośrodek Badań nad Migracjami, „Biuletyn migracyjny”, nr 53, grudzień 2015, s. 2, <http://biuletynmigracyjny.uw.edu.pl/pliki/pdf/biuletynmigracyjny53.pdf>
² Ośrodek Badań nad Migracjami, *Obcy...dz.* cyt., s. 2. [dostęp online na dzień: 15.4.2019].

migrantem, choć nie opuszcza swojego miejsca zamieszkania z własnej woli, lecz w obawie przed niebezpieczeństwem. Można wyróżnić także osoby ubiegające się o azyl, osoby, którym przyznano inne formy ochrony, osoby które otrzymały azyl oraz wiele innych kategorii. Ponieważ w 2015 roku trudno było faktycznie rozróżnić między migrantami, a ludźmi przybywającymi do Unii Europejskiej często nie byli należycie rejestrowani, na potrzeby tej pracy analizowane były dane dotyczące wniosków o azyl składanych w ramach UE. Do zarysowania ogólnego obrazu przymusowej migracji na świecie posłużyły statystyki Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Niniejsza praca ma za zadanie opisać w zarysie kryzys z 2015 roku i ukazać rzeczywistą skalę zjawiska, które dotknęło Europę. Ponadto ma też odpowiedzieć na pytanie, czy kryzys migracyjny skończył się na dobre i czy pandemia Covid-19 wpływa na problem uchodźstwa.

Geneza i zarys kryzysu migracyjnego w Europie

1.1. Początki kryzysu

Problem uchodźstwa znany był państwom położonym na wybrzeżu Morza Śródziemnego znacznie wcześniej niż reszcie państw Unii Europejskiej. Miało to związek z postępującą destabilizacją na Bliskim Wschodzie i w Afryce. Narastające niezadowolenie społeczne w Afryce Północnej spowodowało w grudniu 2010 roku wybuch masowych protestów w Tunezji³. Fala protestów rozlała się na inne kraje regionu, objęła także Libię oraz Syrię. W 2011 roku w Libii obalono reżim Muammara al-Kadafiego, który dotychczas doskonale wywiązywał się z porozumienia z Włochami⁴. W jego myśl Libia troszczyła się o to, aby z jej terytorium emigranci nie dotarli do Włoch. Gdyby jednak ci zdecydowali się na podróż do Włoch przez Morze Śródziemne, wówczas Włochy mogły liczyć na ich powtórne przyjęcie przez Libię. W ten sposób udawało się skutecznie tamować ruch migrantów z Afryki do Włoch⁵. Ponieważ obalenie libijskiego reżimu zasadniczo doprowadziło do upadku tego państwa, jakkolwiek kontrola migracji stała się zupełnie niemożliwa, od 2012 roku współpraca Libii i Włoch w ramach umowy migracyjnej została zawieszona⁶, co otworzyło emigrantom

³ M. Dahl, A. Dziudzik, *Państwa Unii Europejskiej wobec kryzysu migracyjnego z 2015 roku*, s. 18, http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-844f1f0a-6fe4-46ea-a47d-08f7b0c05b7c/c/UE.pl_3_2017.3.pdf [dostęp online na dzień: 23.4.2021].

⁴ Tamże

⁵ Amnesty International, *S.O.S. Europa. Prawa człowieka i kontrola migracji*, s. 8, https://amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2012/07/SOS_Raport_FIN-1.pdf [dostęp online na dzień: 23.4.2021].

⁶ K. Michalska, M. Pawłowski, *Znaczenie umowy z Libią w polityce migracyjnej Włoch*, „Biuletyn PISM” nr 20 (1952), https://pism.pl/publikacje/Znaczenie_umowy_z_Libia_w_polityce_migracyjnej_Wloch [dostęp online

drogę do Europy przez Libię i Morze Śródziemne, a przemytnikom zapewniło stały napływ klientów i ogromne dochody.

Analizując kryzys migracyjny warto wziąć pod uwagę, że dotyka on w pierwszej kolejności uchodźców, którzy zmuszeni byli opuścić swoje miejsca zamieszkania. Należy przyjąć że warunki ich życia pogorszyły się w tak znaczącym stopniu, że ci nie mogli dłużej pozostać u siebie. Oznacza to także kryzys państw, z których ludzie emigrują, ponieważ w ogromnej większości przypadków to one są decydujące w podejmowaniu decyzji o emigracji, a więc w zasadzie ludzie są wypychani ze swoich ojczyzn, nie zaś przyciągani przez atrakcyjne państwa swoją ofertą komfortowego życia⁷.

Europejska perspektywa utrudnia znacząco zrozumienie problematyki uchodźczej, jednak wystarczy rzut oka na podstawowe liczby, aby potwierdzić przedstawione przeze mnie tezy. Otóż jeśli przyjąć, że Europa zmagala się z bezprecedensowym kryzysem, na który w żaden sposób nie była przygotowana i nie mogła mu sprostać, to by musiało oznaczać, że faktycznie napierały na nią niezliczeni emigranci, którzy przecież powinni szukać schronienia w najbliższym możliwym miejscu. Gdy sięgnąć pamięcią do 2015 roku łatwo przywołamy obrazy przepelnionych łodzi na Morzu Śródziemnym, rzesze emigrantów maszerujących autostradą z Budapesztu do Austrii a potem do Niemiec. Wszelkie te obrazy, jakkolwiek poruszające, działają na ludzką wyobraźnię i utwierdzają Europejczyków w przekonaniu, że skala zjawiska jest przerażająca i olbrzymia. Tymczasem jest zgoła inaczej.

Skala uchodźstwa i przymusowej migracji jest ogromna, to nie ulega wątpliwości, jednak nie dotyczy ona Europy. W 2015 roku Wysoki Przedstawiciel Narodów Zjednoczonych ds Uchodźców (UNHCR) zauważył, że na świecie w 2014 roku przymusowo przesiedlonych było 60 milionów ludzi, 20 milionów stanowili uchodźcy, a ponad 30 milionów dzieci⁸. Ponadto stwierdzał, że 86% uchodźców znajduje schronienie nie w bogatych krajach z atrakcyjnymi świadczeniami socjalnymi, a w krajach biednych i niestabilnych w najbliższym sąsiedztwie miejsca, z którego emigrują⁹. W 2020 roku zjawisko przymusowej emigracji dotykało już 80 milionów ludzi¹⁰, co stanowi około 1% populacji globu. Jeśli porównać powyższe liczby z liczbą zarejestrowanych w Unii Europejskiej wniosków o ochronę w 2015

na dzień 23.4.2021].

⁷ S. Luft, *Kryzys uchodźczy - przyczyny, skutki, konflikty*, Poznań 2019, s. 24.

⁸ A. Guterres, *Przemówienie z okazji Światowego Dnia Migranta i Uchodźcy z 2015 roku*, <https://www.unhcr.org/pl/387-plwiadomosci2015guterres-swiat-sie-rozpada-powodujac-przesiedlenia-na-niespotykana-dotad-skale-html.html> [dostęp online na dzień 23.4.2021].

⁹ Tamże

¹⁰ Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR), *Figures at a glance*, <https://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html> [dostęp online na dzień 23.4.2021].

roku, których było 1 322 850¹¹, to dopiero wówczas możemy zrozumieć, jak niewielka część osób zmuszonych opuścić swoje ojczyzny dotarła do Unii Europejskiej. Nawet biorąc pod uwagę liczbę wszystkich zarejestrowanych nielegalnych przekroczeń granic Unii Europejskiej w 2015 roku, a było ich 1 822 337¹², da się zauważyć wyraźną tendencję, otóż niewielka część ogólnej liczby przymusowych emigrantów na świecie próbuje dotrzeć do Unii Europejskiej. O kryzysie uchodźczym z całą pewnością mogą mówić państwa Bliskiego Wschodu, z których pochodzi najwięcej uchodźców, trudno jednak mówić o rzeczywistym kryzysie, który dotknął Unię Europejską, jedynie pojedyncze państwa były faktycznie obciążone napływem imigrantów. Dla porównania w Libanie w 2015 roku co szósty mieszkaniec był uchodźcą. W 2015 roku liczba samych uchodźców z Syrii w Libanie przekraczała milion osób, a w 2020 roku spadła do 884 266 osób¹³. Porównanie skali problemu uchodźczego w Libanie i w Europie powinno rozwiać wszelkie wątpliwości co do problemu kryzysu, który dotknął Europejczyków, biorąc pod uwagę populację Libanu poniżej 7 milionów¹⁴. Przykład Libanu pokazuje też, że kto może, ten zostaje w najbliższej okolicy swojego miejsca zamieszkania, nawet jeśli warunki tam panujące są tylko nieznacznie lepsze od tych, przed którymi ucieka.

1.2. Podstawy prawne dotyczące uchodźców oraz system migracyjny Unii Europejskiej

Jedną z kluczowych przyczyn kryzysu uchodźczego była także nieskuteczna polityka imigracyjna Unii Europejskiej. Podstawowym dokumentem regulującym status uchodźcy jest Konwencja genewska dotycząca statusu uchodźców z 1951 roku i późniejszy protokół nowojorski w 1967 roku. W myśl konwencji genewskiej uchodźcą jest osoba, która: „na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub z powodu przekonań politycznych przebywająca poza granicami państwa, którego jest obywatelem i nie może lub nie chce z

¹¹ Eurostat, *Asylum and first time asylum applicants - annual aggregated data (rounded)*, <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00191/default/table?lang=en> [dostęp online na dzień 23.4.2021].

¹² Frontex, *Risk Analysis for 2016*, s.14, https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annula_Risk_Analysis_2016.pdf [dostęp online na dzień 23.4.2021].

¹³ UNHCR, *Refugee statistics*, <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/download/?url=E1Y3kf>, [dostęp online na dzień 20.1.2021].

¹⁴ Międzynarodowy Fundusz Walutowy, *World Economic Outlook Database*, <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2020/October/weo-report?c=446,&s=LP,&sy=2015&ey=2020&ssm=0&scsm=1&sc=0&ssd=1&ssc=0&sic=0&sort=country&ds=.&br=1> [dostęp online na dzień 27.4.2021].

powodu tych obaw korzystać z ochrony tego państwa¹⁵”. W Unii Europejskiej natomiast wypracowano szczególne rozwiązania dotyczące zarządzania migracją. Podstawa traktatowa działania Unii Europejskiej znajduje się w traktacie o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej¹⁶. Artykuł 67 ust. 2 stanowi: „Unia zapewnia brak kontroli osób na granicach wewnętrznych i rozwija wspólną politykę w dziedzinie azylu, imigracji i kontroli granic zewnętrznych, opartą na solidarności między Państwami Członkowskimi i sprawiedliwą wobec obywateli państw trzecich¹⁷”. Z kolei artykuł 78 ustęp 1 tego samego traktatu mówi: „Unia rozwija wspólną politykę w dziedzinie azylu, ochrony uzupełniającej i tymczasowej ochrony, mającą na celu przyznanie odpowiedniego statusu każdemu obywatelowi państwa trzeciego wymagającemu międzynarodowej ochrony oraz mającą na celu zapewnienie przestrzegania zasady non-refoulement¹⁸”. Podstawowym problemem w trakcie kryzysu migracyjnego w Europie był tak zwany system dubliński zapoczątkowany przez konwencję podpisaną w Dublinie przez państwa członkowskie Wspólnot Europejskich w 1990 roku. Na mocy tej konwencji państwo, którego granica została nielegalnie przekroczona, było odpowiedzialne za rozpatrywanie wniosków o azyl przybyłych osób¹⁹. W 2000 roku wprowadzono także system Eurodac, który przewidywał gromadzenie odcisków palców osób ubiegających się o azyl i ich porównywanie, co miało umożliwić ustalenie państwa odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku. Obowiązek rozpatrywania wniosków o azyl wszystkich przybyłych imigrantów oraz rejestracji ich odcisków palców był niemożliwy do spełnienia w 2015 roku, wobec czego przy dużym napływie imigrantów Grecja i Włochy przestały się z niego wywiązywać. Chorwacja, Węgry i Malta również nie spełniały w tym zakresie prawa unijnego²⁰. Dowodu na to, iż kraje Śródziemnomorskie borykały się z problemem uchodźstwa dużo wcześniej niż zaczęto mówić o kryzysie w całej Europie dostarcza wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 2011 roku. W uzasadnieniu wyroku przytoczono opinię unijnego komisarza ds. praw człowieka, w

¹⁵ *Konwencja dotycząca statusu uchodźców sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 r.*, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19911190515/O/D19910515.pdf> [dostęp online na dzień 20.1.2021].

¹⁶ A. Nitszke, *Polityka Azylowa UE*, http://www.jmc.inp.uj.edu.pl/documents/134588737/135134380/6_polityka+azylowa_poprawione.pdf/bbb41f88-021d-4130-867a-82a636369ec1 [dostęp online na dzień 20.1.2021].

¹⁷ *Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Wersja Skonsolidowana)*, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej; C 326/47, Art. 67 ust. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/pl/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN> [dostęp online na dzień 20.1.2021].

¹⁸ Tamże., Art. 78 ust. 1.

¹⁹ *Konwencja wyznaczająca państwo odpowiedzialne za rozpatrywanie wniosków o azyl złożonych w jednym z Państw Członkowskich Wspólnot Europejskich, sporządzona w Dublinie dnia 15 czerwca 1990 r.*, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20050240194/O/D20050194.pdf> [dostęp online na dzień: 20.1.2021].

²⁰ Komisja Europejska, *Infringement decisions: Implementation of Common European Asylum System; Hungarian asylum legislation*, https://ec.europa.eu/home-affairs/what-is-new/news/news/2015/20151210_3_en [dostęp online na dzień 23.4.2021].

której ten stwierdzał, że już w trakcie jego wizyty w Grecji w 2010 roku warunki w obozach dla imigrantów były niedopuszczalne²¹. Grecja miała wówczas w 11 ośrodkach dla azylantów łącznie 741 miejsc, tymczasem w tylko jednym obozie w Patras przebywały 3000 osób²².

1.3. Kraje pochodzenia bliskowschodnich imigrantów w Europie

Głównym krajem pochodzenia uchodźców w 2015 roku była i wciąż pozostaje Syria. Na świecie jest obecnie 6 600 000²³ syryjskich uchodźców, stanowią tym samym największą grupę uchodźców na świecie. Oprócz uchodźców w świetle konwencji genewskiej ponad 6 milionów Syryjczyków musiało opuścić swoje domy pozostając jednak na terenie Syrii. Najwięcej uchodźców z Syrii przebywa w Turcji, o ile w 2015 roku było ich tam 2,5 miliona²⁴, to w ubiegłym roku było ich już ponad 3,5 miliona²⁵. Wojna domowa w Syrii była jednym z ważniejszych zjawisk, które przyczyniły się do początku kryzysu migracyjnego. Sytuacja ludzi tam żyjących jest na tyle zła, że decydują się uciekać nie tylko do Turcji, ale także do Libanu, w którym ich sytuacja jest również bardzo trudna. Liban sam zmaga się z problemami wewnętrznymi, nie będąc zupełnie w stanie sprostać wyzwaniom ogromnej imigracji. Większość syryjskich uchodźców żyje w Libanie w bardzo kiepskich warunkach, brakuje im nawet miejsc do spania, mają trudności z podjęciem jakiegokolwiek pracy²⁶. Problem stanowi także edukacja dzieci, dla których nie ma miejsca w szkołach. Mnogość stron zaangażowanych w konflikt syryjski bardzo utrudnia jego zakończenie oraz dostarczanie pomocy dla ludności cywilnej. Już w 2013 roku Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds Uchodźców Antonio Guterres powiedział: „Syria stała się ogromną tragedią tego stulecia, haniebną klęską humanitarną, w której cierpienie i przesiedlenia przybrały niespotykane rozmiary”²⁷. W 2015

²¹European Court of human Rights, Case of M.S.S. v. Belgium and Greece, Applicationno.30696/09, n.244, https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiW7pHip5TwAhX4AxAIHVHYA-8QFjAAegQIBBAD&url=https%3A%2F%2Fhudoc.echr.coe.int%2Fapp%2Fconversion%2Fpdf%2F%3Flibrary%3DECHR%26id%3D001-103050%26filename%3D001-103050.pdf%26TID%3Dcwvzdogrzt&usg=AOvVaw03smgBK7m7oJ_Ut_rWbMk [dostęp online na dzień 21.1.2020].

²² Tamże

²³ UNHCR, *Refugee data finder*, <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/download/?url=zZT7zE>, [dostęp online na dzień 20.1.2021].

²⁴ Tamże..

²⁵ Tamże..

²⁶ S. Luft, *Kryzys...* dz. cyt., s. 42.

²⁷ R. Kostrzyński, *Już dwa miliony syryjskich uchodźców. Potrzebna pomoc humanitarna*, <https://www.unhcr.org/pl/525-plwiadomosci2013juz-dwa-miliony-syryjskich-uchodzcow-potrzebna-pomoc-humanitarna-html.html> [dostęp online na dzień 20.1.2021].

roku w Unii Europejskiej zarejestrowano 368 355²⁸ wniosków o azyl Syryjczyków, natomiast w ubiegłym roku było ich 68 690²⁹.

Drugim krajem, z którego pochodziło najwięcej uchodźców w 2015 roku był Afganistan. Kraj ten od inwazji radzieckiej w 1979 roku właściwie wciąż pozostaje niestabilny, w wyniku wojny ze Związkiem Radzieckim opuściła go połowa mieszkańców³⁰. Działania misji stabilizacyjnej po 2002 roku spowodowały powrót 6 milionów afgańskich obywateli, jednak ta tendencja odwróciła się, gdy w 2014 roku końca dobiegła misja ISAF prowadzona przez NATO, liczba emigrantów zaczęła wzrastać³¹. Podczas gdy w 2014 roku do Unii Europejskiej dotarło 41 405³² afgańskich imigrantów, w kolejnym roku było ich już 181 425³³. Od 2017 roku liczba wniosków o azyl obywateli Afganistanu ustabilizowała się i w ubiegłym roku osiągnęła poziom 48 135³⁴ osób. Podobnie jak w przypadku Syrii, większość afgańskich emigrantów znajduje schronienie w sąsiednich krajach, dlatego 2,5 miliona spośród nich przebywa w Pakistanie i Iranie³⁵.

Irak był trzecim państwem pod względem liczby przybywających w 2015 roku imigrantów, kiedy to zarejestrowano w Unii Europejskiej 124 970³⁶ irackich wniosków o azyl, podczas gdy rok wcześniej było ich 21 365³⁷. W 2020 roku liczba wniosków składanych przez Irakijczyków spadła do 19 440³⁸. Znaczący wzrost liczby emigrantów z Iraku w 2015 roku miał niewątpliwie związek z postępującą destabilizacją kraju. W wyniku inwazji międzynarodowej koalicji pod przywództwem Stanów Zjednoczonych powstała pustka po reżimie Saddama Husajna, którą wypełniło Państwo Islamskie terroryzujące ludność cywilną na terenie Iraku i Syrii³⁹. Iraccy emigranci są mocno rozproszeni, jednak obecnie najwięcej przebywa ich w

²⁸ Eurostat, *Asylum and first time asylum applicants by citizenship, age and sex - annual aggregated data (rounded)*, 13.04.2021, <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> [dostęp online na dzień 27.4.2021].

²⁹ Tamże..

³⁰ S. Luft, *Kryzys...* dz. cyt., s. 42

³¹ J. Czerep, *Wymiar geograficzny uchodźstwa*, [w:] *Uchodźcy w Europie. Uwarunkowania, istota, następstwa*, K. Wojtaszczyk, J. Szymańska (red.), Warszawa 2017, s. 55.

³² Eurostat, *Asylum...* dz. cyt., <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> [dostęp online na dzień 27.4.2021].

³³ Tamże

³⁴ Tamże

³⁵ UNHCR, *Global trends. Forced displacement in 2019*, <https://www.unhcr.org/globaltrends2019/> [dostęp online na dzień: 20.01.2021].

³⁶ Eurostat, *Asylum...* dz. cyt.

³⁷ Tamże

³⁸ Tamże

³⁹ J. Czerep, *Wymiar geograficzny...* dz. cyt., s. 54.

Niemczech, prawie 132 000⁴⁰ osób. Kolejnymi miejscami przebywania największych grup Irackich emigrantów są Jordania, Irak i Syria⁴¹.

Najważniejsze trasy, z których korzystali migranci w 2015 roku.

W 2015 roku migranci korzystali z kilku tras, najpopularniejszą była jednak ta wiodąca przez wschodnią część Morza Śródziemnego. To właśnie na Morzu Egejskim odnotowano większość nielegalnych przekroczeń granicy Unii Europejskiej w 2015 roku. Jednak wielu imigrantów nie składało wniosku o azyl po dotarciu na terytorium Grecji, lecz przekraczali granicę z Macedonią i podążali szlakiem zachodniobałkańskim aby dotrzeć do państw na północy Europy. Właśnie na szlaku wschodniośródziemnomorskim miało miejsce jedno z najsłynniejszych tragicznych wydarzeń kryzysu migracyjnego w 2015 roku. Podczas próby przedostania się z Turcji do Grecji zatonała łódź, którą podróżowała rodzina syryjskich Kurdów. W wyniku przewrócenia łodzi utonęło co najmniej 12 osób, w tym Alan Kurdi wraz z bratem i matką. Na Morzu Śródziemnym utonęło w 2015 roku 3777⁴² migrantów, jednak śmierć Alana Kurdiego poruszyła opinię publiczną na całym świecie, kiedy media obiegiło zdjęcie martwego chłopca leżącego na plaży tureckiej wyspy Bodrum⁴³.

Szlak zachodniobałkański cieszył się szczególną popularnością od lipca 2015 roku między innym za sprawą macedońskiego prawa azylowego, które umożliwiało imigrantom swobodne poruszanie się po kraju przez 72 godziny i korzystanie z transportu publicznego.

Szlak środkowośródziemnomorski wiodący z Libii przez Morze Śródziemne do Włoch jest znacznie bardziej niebezpieczny niż jego wschodni odpowiednik, to na tym szlaku ginęły $\frac{3}{4}$ wszystkich ofiar prób przekroczenia Morza Śródziemnego⁴⁴. Na tej trasie już w 2013 roku miała miejsce jedna z głośniejszych tragedii, kiedy to przy brzegu włoskiej wyspy Lampedusa zatonął statek a wraz z nim 366 imigrantów⁴⁵. Natomiast największa katastrofa uchodźcza

⁴⁰ UNHCR, *Refugee...* dz. cyt.

⁴¹ Tamże

⁴² IOM's Global Migration Data Analysis Centre, *Global migrations trends factsheet 2015*, Berlin 2016, s. 14, https://publications.iom.int/system/files/global_migration_trends_2015_factsheet.pdf [dostęp online na dzień 27.4.2021].

⁴³ H. Smith, *Shocking images of drowned Syrian boy show tragic plight of refugees*, <https://www.theguardian.com/world/2015/sep/02/shocking-image-of-drowned-syrian-boy-shows-tragic-plight-of-refugees> [dostęp online na dzień 21.1.2021].

⁴⁴ International Organization's for Migration Global Migration Data Analysis Centre, dz. cyt, s. 14.

⁴⁵ A. Zakrzewicz, *Koniec kryzysu migracyjnego?*, <https://krytykapolityczna.pl/swiat/uchodzcy-ue-wlochy-libia/> [dostęp online na dzień 21.1.2021].

miała miejsce w 2015 roku, wtedy też statek płynący z Libii przewrócił się w trakcie akcji ratunkowej. Na jego pokładzie mogło być nawet 900 osób, uratowano jedynie 28⁴⁶.

Włochy na własną rękę organizowały akcję poszukiwawczo ratowniczą *Mare nostrum*, która kosztowała państwo 8 mln euro miesięcznie, jednak wówczas żadne państwo europejskie; z wyjątkiem Słowenii, która wysłała swój statek do pomocy; nie przyłączyło się do operacji⁴⁷. Włosi tym sposobem byli pozostawieni sami sobie z problemem migracyjnym, sami ratowali imigrantów z morza, sami przyjmowali ich u siebie, wszystko w zgodzie z systemem dublińskim. Uratowali na morzu 100 000 ludzi⁴⁸. W 2014 roku Frontex rozpoczął znacznie tańszą operację *Tryton* zastępującą *Mare nostrum*. Ta kosztowała już niecałe 3 mln i jej celem było raczej chronienie granic zewnętrznych Unii niż ratowanie emigrantów z opresji⁴⁹.

⁴⁶ Tamże

⁴⁷ Tamże

⁴⁸ Tamże

⁴⁹ Tamże

Rysunek 1 Mapa przedstawiająca trasy, z których korzystali migranci w 2015 roku, źródło: opracowanie własne na podstawie: Frontex, *Risk Analysis for 2016*, https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annula_Risk_Analysis_2016.pdf.

Niezamknięcie granicy Niemiec w 2015 roku

Kluczowym momentem kryzysu migracyjnego w Europie w 2015 roku było otwarcie niemieckiej granicy dla uchodźców z Syrii we wrześniu 2015 roku, a w zasadzie należałoby mówić o niezamknięciu granicy, bowiem w strefie Schengen nie prowadzi się kontroli granicznych, granice można swobodnie przekraczać. Ponieważ granice są stale otwarte, ciężko mówić o otwarciu granicy. Był to czas, kiedy przez Grecję i szlak zachodniobałkański na Węgry dotarły tysiące imigrantów, którzy zasadniczo nie mogli opuszczać Węgier, bowiem to tam powinny być rozpatrzone ich wnioski o azyl⁵⁰. Węgry też nie mogły zatrzymać wszystkich migrantów u siebie, nie były bowiem na ich przyjęcie przygotowani. Decyzja ta była w pewnym sensie wymuszona, ponieważ kanclerze Niemiec i Austrii zostali postawieni przez Węgry w sytuacji bez wyjścia⁵¹. Jeszcze wcześniej, bo 25 sierpnia, niemiecki Federalny Urząd do spraw Uchodźców i Migracji ogłosił na Twitterze, że wobec uchodźców z Syrii zawieszono będzie postępowanie azylowe w systemie dublińskim, to znaczy wszyscy chętni Syryjczycy zostaną przyjęci. Przesiadujący na dworcu kolejowym w Budapeszcie imigranci nie mogli zostać na Węgrzech, nie było zupełnie warunków dla ich przyjęcia⁵². Węgrzy byli znani ze swojego negatywnego stosunku do imigrantów, ich traktowanie na granicy węgiersko-serbskiej Sekretarz Generalny ONZ Ban Ki Moon określił mianem niedopuszczalnego⁵³. Gdy emigranci dowiedzieli się, że niemiecki urząd nie będzie prowadził długotrwałego postępowania wobec uchodźców z Syrii prawdopodobnie nie wiedziało o tym nawet niemieckie Ministerstwo Spraw Wewnętrznych⁵⁴. Na początku września rzesze imigrantów ruszyły z Budapesztu autostradą w kierunku Austrii z celem dostania się do Niemiec⁵⁵. Gdy kanclerz Merkel zobaczyła tłumy

⁵⁰ J. Węc, *Niemcy wobec kryzysu migracyjnego w Unii Europejskiej w latach 2015-2016*, „Politeja” 4(49) 2017, s. 277.

⁵¹ G. Blume i in., *Was geschah wirklich?*, <https://www.zeit.de/2016/35/grenzoeffnung-fluechtlinge-september-2015-wochenende-angela-merkel-ungarn-oesterreich/komplettansicht> [dostęp online na dzień 14. 7. 2019].

⁵² Tamże

⁵³ P. Kingsley, *Hungary's treatment of refugees is shocking and unacceptable, says UN*, „The Guardian” 17 IX 2019, <https://www.theguardian.com/world/2015/sep/17/hungary-refugees-ban-ki-moon-eu-serbia> [dostęp online na dzień 15. 7. 2019].

⁵⁴ G. Blume i in. dz. cyt

⁵⁵ J. Stawiński, *Decyzja, która na zawsze zmieniła Europę*, <https://www.tvn24.pl/magazyn-tvn24/decyzja-ktora-na-zawsze-zmienila-europe,56,1222> [dostęp online na

uznała, że nie ma możliwości zatrzymania ich na granicy. Trudno sobie wyobrazić szturm tysięcy bezbronnych ludzi na pograniczników, którzy mieliby otworzyć do nich ogień. Gdy tłum był już w drodze, Węgry zdecydowały się zabrać migrantów z autostrady autobusami i odwieźć ich na granicę⁵⁶. Wobec tak postawionej sprawy kanclerz Niemiec w porozumieniu z kanclerzem Austrii Wernerem Faymannem zdecydowała się przepuścić imigrantów bez kontroli. W ciągu jednego weekendu między 5 i 6 września z Węgier do Monachium przyjechało 17 500 imigrantów⁵⁷.

Próba rozwiązania kryzysu migracyjnego

Problem z niekontrolowanym napływem imigrantów do Europy miało rozwiązać zawarte z inicjatywy Niemiec w 2016 roku porozumienie z Turcją. W jego myśl Turcja zobowiązała się powstrzymywać nielegalną emigrację ze swojego terytorium do Unii Europejskiej i przyjmować migrantów, którzy przedostali się do Grecji z terytorium Turcji. W zamian za to obiecano Turcji zacieśnienie współpracy i przyspieszenie integracji z Unią. Obiecano Turcji także 3 mld euro na pokrycie kosztów porozumienia, a w razie ich wyczerpania przy wywiązaniu się z postanowień przygotowano kolejne 3 mld euro⁵⁸.

Porozumienie turecko-unijne budzi poważne wątpliwości, ponieważ nie zapewnia respektowania przez Turcję praw przysługujących migrantom. Turcja nie przyznaje statusu uchodźcy osobom z państw pozaeuropejskich, w których toczy się wojna⁵⁹. Treść tego porozumienia dotyczy wyłącznie migrantów, którzy dotarli do Grecji. Natomiast migranci mogą być przez Turcję zwracani bezpośrednio na morzu, co w zasadzie pozbawia ich prawa do złożenia wniosku o azyl. Uznaje także Turcję za bezpieczne państwo trzecie, co oznacza, że to tam imigranci powinni składać wnioski o azyl, a nie dopiero po dotarciu do Unii Europejskiej. Tymczasem nie tylko Grecja, ale także Turcja ma bardzo poważne problemy z przyjęciem i utrzymaniem migrantów na poziomie zgodnym z wymogami praw człowieka⁶⁰.

dzień: 15. 7. 2019].

⁵⁶ Tamże

⁵⁷ Tamże

⁵⁸ Rada Europejska, *Oświadczenie UE–Turcja (18 marca 2016)*,

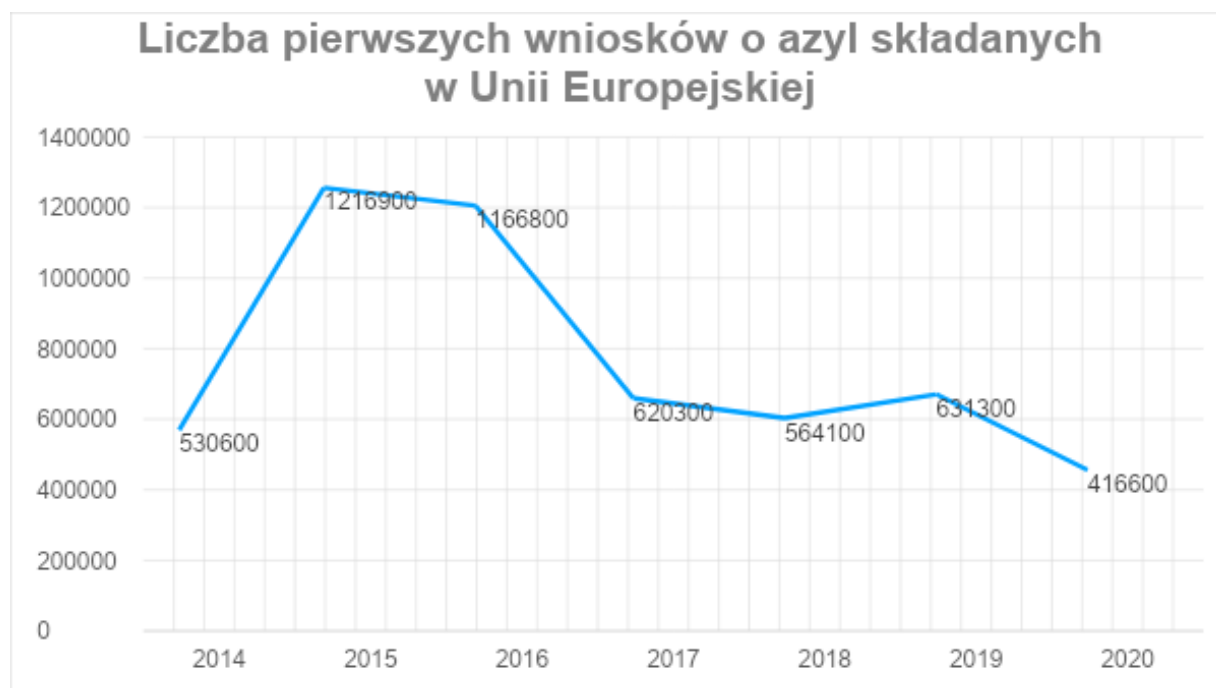
<https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/> [dostęp online na dzień 21.1.2021].

⁵⁹ K. Cymbranowicz, *(Nie)zbędne porozumienie UE–Turcja ws. uchodźców – sukces czy porażka unijnej polityki migracyjnej?*, [w:] *Migranci i mniejszości jako obcy i swoi w przestrzeni polityczno-społecznej*, A. Adamczyk, A. Sakson, C. Trosiak (red.), s. 97.

⁶⁰ Tamże

Dodatkowo na miejsce umowy włosko-libijskiej z 2008 roku, która była niezgodna z Europejską Konwencją Praw Człowieka, w 2017 roku doszło do zawarcia nowego porozumienia między tymi państwami. Nowa umowa bazuje na tej z 2008 roku, jednak zawracanie statków z emigrantami na Morzu Śródziemnym pozostaje w kompetencjach libijskich służb, nie zaś włoskich. Włochy zobowiązały się finansować obozy dla migrantów w Libii. Włosi szkolą także Libijczyków i dostarczają im niezbędny sprzęt, dzięki czemu mogą zająć się migrantami. Umowa została przedłużona w 2019 roku, powołano także komisję mającą za zadanie dbać o poprawę standardów realizacji umowy⁶¹. Mimo podpisania nowej, zmienionej umowy w 2017 roku i powołania komisji, porozumienie włosko-libijskie budzi kontrowersje etyczne, nie zapewnia ono bowiem uchodźcom należytej ochrony w świetle prawa międzynarodowego⁶².

Zarówno umowa między Unią Europejską a Turcją, oraz umowa włosko-libijska przyniosły skutek w postaci wyraźnego spadku napływających imigrantów oraz składanych wniosków o azyl. Pytaniem pozostaje natomiast moralny aspekt takiego powstrzymania imigracji, bowiem czyni z Unii Europejskiej rodzaj fortecy, do którego nie dopuszczamy nawet osób, które także w świetle prawa międzynarodowego wymagają ochrony.

Wykres 1 *Liczba pierwszych wniosków o azyl składanych w Unii Europejskiej*, źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20210324-1>.

⁶¹ K. Michalska, M. Pawłowski, *Znaczenie umowy...* dz. cyt.

⁶² Tamże

Problem uchodźstwa z Bliskiego Wschodu w czasie pandemii koronawirusa

Według komunikatu Frontexu z początku 2021 roku ograniczenia w przemieszczaniu powodowane pandemią koronawirusa doprowadziły do zmniejszenia liczby nielegalnych przekroczeń granic Unii Europejskiej. Imigranci docierali głównie z państw afrykańskich, spadło natomiast wykorzystanie szlaku wschodniośroziemnomorskiego, którym poruszali się głównie migranci z Bliskiego Wschodu⁶³.

Jednocześnie w marcu ubiegłego roku Turcja przestała wywiązywać się z porozumienia zawartego z Unią Europejską, w wyniku czego greckie służby musiały zatrzymać blisko 30 tysięcy emigrantów próbujących dostać się na terytorium Grecji. Grecja zawiesiła na miesiąc nawet przyjmowanie wniosków o azyl, łamiąc tym samym prawo międzynarodowe⁶⁴.

O aktualności problemu migracyjnego przypomnieli też sami uchodźcy, gdy we wrześniu ubiegłego roku prawdopodobnie celowo podpalili obóz w Morii na greckiej wyspie Lesbos⁶⁵.

Według Organizacji Narodów Zjednoczonych uchodźcy i osoby przymusowo przesiedlone są bardziej narażone na negatywne konsekwencje pandemii koronawirusa. Ich trudna sytuacja jeszcze w okresie poprzedzającym wybuch epidemii była zwykle wyraźnie gorsza niż społeczeństw udzielających im schronienia⁶⁶.

Uchodźcy bardzo często zmagają się z ograniczonym dostępem do wielu świadczeń, w tym nawet do najbardziej podstawowych. Borykają się też z problemami z zatrudnieniem. Większość uchodźców żyje w krajach o niskich dochodach, gdzie szansa na zatrudnienie jest ograniczona także dla obywateli państwa przyjmującego. Natomiast widoczna jest wyraźna nierówność w dostępie do pracy. Zwykle uchodźcy napotykają na przeszkody natury prawnej i nieformalnej w dostępie do niej, co znacząco utrudnia im dostęp do środków utrzymania⁶⁷. Ich sytuacja pogorszyła się znacząco w trakcie pandemii. Według badania Norweskiej Rady Uchodźczej $\frac{3}{4}$ uchodźców i osób przesiedlonych straciło pracę lub dochody po marcu 2020

⁶³ Frontex, *Irregular migration into EU last year lowest since 2013 due to COVID-19*, <https://frontex.europa.eu/media-centre/news-release/news-release/irregular-migration-into-eu-last-year-lowest-since-2013-due-to-covid-19-j34zp2> [dostęp online na dzień 21.1.2021].

⁶⁴ T. Bielecki, *Ciszej na granicy z Turcją, a UE próbuje odciążyć Lesbos*, <https://www.dw.com/pl/ciszej-na-granicy-z-turcja-a-ue-prubuje-odciazyc-lesbos/a-52764914> [dostęp online na dzień 29.4.2021].

⁶⁵ A. Słojewska, *Obóz Moria. Uchodźcy nie są mile widziani w Unii*, <https://www.rp.pl/Spoleczenstwo/200919601-Oboz-Moria-Uchodzczy-nie-sa-mile-widziani-w-Unii.html> [dostęp online na dzień 21.1.2021].

⁶⁶ UNHCR, *Livelihoods, food and futures: COVID-19 and the displaced*, <https://storymaps.arcgis.com/stories/4b999f79628644df84ccb7c10a9edd9e> [dostęp online na dzień 22.4.2021].

⁶⁷ H. Dempster, T. Ginn, J. Graham i.in., *Locked Down and Left Behind: The Impact of COVID-19 on Refugees' Economic Inclusion*, Washington, New York 2020, s. 9, <https://www.cgdev.org/sites/default/files/locked-down-and-left-behind-paper-71320.pdf> [dostęp: 22.4.2021].

roku⁶⁸. Uchodźcy znacznie częściej niż obywatele państw przyjmujących pracują w sektorach najbardziej zagrożonych i dotkniętych pandemią⁶⁹.

Edukacja dzieci uchodźców i imigrantów stanowiła problem w warunkach bez pandemii, natomiast zamknięcie szkół i wprowadzenie nauki zdalnej tą sytuację dodatkowo pogarsza. Większość uchodźców nie ma możliwości uczestniczenia w zajęciach prowadzonych za pośrednictwem internetu. Nawet przy zapewnieniu dostępu do sieci ogromna część uchodźców nie ma urządzeń potrzebnych do nauki. Na domiar złego to zjawisko wpływa niekorzystnie na nierówności między płciami, bowiem dziewczynki mają znacznie mniejsze szanse powrotu do szkół po zakończeniu pandemii⁷⁰.

Zakończenie

Choć od szczytu kryzysu migracyjnego w 2015 roku minęło już prawie 6 lat, to dzięki rozwiązaniom przyjętym przez Unię Europejską rzadko słyszymy o napływających rzeszach imigrantów z Bliskiego Wschodu i Afryki. Problem zdaje się nie dotyczyć już Europy. Liczba imigrantów i osób składających wnioski o azyl od 2015 roku wyraźnie spadła, natomiast nie oznacza to wcale, że los uchodźców się poprawił. Świadczą o tym choćby wydarzenia z ubiegłego roku, kiedy na granicy grecko-tureckiej dochodziło do starć imigrantów ze służbami granicznymi. W ich wyniku dwóch migrantów poniosło śmierć⁷¹. Spalenie obozu uchodźczego w greckiej Morii pokazuje, że sytuacja imigrantów jest tragiczna, dotyczy to osób także w obozach na terytorium Unii Europejskiej.

Pandemia koronawirusa wpłynęła także bardzo negatywnie na los migrantów. Ich sytuacja uległa dalszemu pogorszeniu, przekraczanie granic stało się jeszcze trudniejsze, coraz trudniej im zdobyć środki do utrzymania. Imigranci często zatrudnieni są w sektorach gospodarki najbardziej obciążonych wpływem pandemii. Dostęp do ochrony zdrowia i edukacji stanowił problem dla migrantów jeszcze przed pandemią, jej wybuch znacząco go ograniczył.

⁶⁸ D. Gorevan, *Downward Spiral: the economic impact of Covid-19 on refugees and displaced people*, Norwegian Refugee Council, s. 7, https://www.nrc.no/globalassets/pdf/reports/nrc_downward-spiral_covid-19_report.pdf [dostęp online na dzień: 22.04.2021].

⁶⁹ H. Dempster, T. Ginn, J. Graham i.in. *Locked Down...* dz. cyt., s. 11-13.

⁷⁰ UNHCR, *Covid-19 and refugees*, <https://storymaps.arcgis.com/stories/95cc3b65d9264cf3b80ffef0daa0358> [dostęp online na dzień: 22.4.2021].

⁷¹ Amnesty International, *Grecja/Turcja: Uchodźcy zabijani i poddawani nadużyciom na granicach*, <https://amnesty.org.pl/grecja-turcja-uchodzcy-zabijani-i-poddawani-naduzyciom-na-granicach/> [dostęp online na dzień 30.4.2021].

Wydarzeniem odświeżającym pamięć o kryzysie migracyjnym z 2015 roku mogło być orzeczenie z 2 kwietnia ubiegłego roku. Wówczas Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wydał wyrok stwierdzający, że Polska, Węgry i Czechy uchybiły swoim zobowiązaniom wynikającym z prawa Unii nie stosując się do decyzji Rady o relokacji w sumie 160 000 uchodźców z Grecji i Włoch⁷². Wyrok ten jednak nie pociągał za sobą istotnych konsekwencji. Uchodźcy przestali być ważnym tematem, nie pukają już zbyt często do naszych bram, Europa postanowiła nie dopuścić ich do swoich granic, nie chce nawet oglądać ich wniosków o azyl. Tymczasem ich sytuacja w wyniku epidemii ulega dalszemu pogorszeniu.

Bibliografia

Amnesty International, *Grecja/Turcja: Uchodźcy zabijani i poddawani nadużyciom na granicach*, <https://amnesty.org.pl/grecja-turcja-uchodzcy-zabijani-i-poddawani-naduzyciom-na-granicach/>.

Amnesty International, *S.O.S. Europa. Prawa człowieka i kontrola migracji*, https://amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2012/07/SOS_Raport_FIN-1.pdf.

Bauman Z., *Obcy u naszych bram*, Warszawa 2016.

Bielecki T., *Ciszej na granicy z Turcją, a UE próbuje odciążyć Lesbos*, [https://www.dw.com/pl/ciszej-na-granicy-z-turcja-a-ue-próbuje-odciążyć-lesbos/a-52764914](https://www.dw.com/pl/ciszej-na-granicy-z-turcja-a-ue-pr%C3%B3buje-odci%C3%A1żyć-lesbos/a-52764914).

Blume G. i in., *Was geschah wirklich?*, <https://www.zeit.de/2016/35/grenzoeffnung-fluechtlinge-september-2015-wochenende-angela-merkel-ungarn-oesterreich/komplettansicht>.

Cymbranowicz K., *(Nie)zbędne porozumienie UE-Turcja ws. uchodźców – sukces czy porażka unijnej polityki migracyjnej?*, [w:] *Migranci i mniejszości jako obcy i swoi w przestrzeni polityczno-społecznej*, Adamczyk A., Sakson A., Trosiak C.(red.), Poznań 2019

Czerep J., *Wymiar geograficzny uchodźstwa* [w:] *Uchodźcy w Europie. Uwarunkowania, istota, następstwa*, red. K. Wojtaszczyk, J. Szymańska, Warszawa 2017

⁷²Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, *Komunikat prasowy nr 40/20*, <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2020-04/cp200040pl.pdf> [dostęp online na dzień 21.1.2021].

D. Gorevan, *Downward Spiral: the economic impact of Covid-19 on refugees and displaced people*, Norwegian Refugee Council,

https://www.nrc.no/globalassets/pdf/reports/nrc_downward-spiral_covid-19_report.pdf.

Dahl M., Dziudzik A., *Państwa Unii Europejskiej wobec kryzysu migracyjnego z 2015 roku*, http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-844f1f0a-6fe4-46ea-a47d-08f7b0c05b7c/c/UE.pl_3_2017.3.pdf.

Dempster H., Ginn T., Graham J. i.in., *Locked Down and Left Behind: The Impact of COVID-19 on Refugees' Economic Inclusion*, Washington, New York 2020, <https://www.cgdev.org/sites/default/files/locked-down-and-left-behind-paper-71320.pdf>.

European Court of human Rights, *Case of M.S.S. v. Belgium and Greece*, Application no. 30696/09,n.244,[https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiW7pHip5TwAhX4AxAIHVHYA-](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiW7pHip5TwAhX4AxAIHVHYA-8QFjAAegQIBBAD&url=https%3A%2F%2Fhudoc.echr.coe.int%2Fapp%2Fconversion%2Fpdf%2F%3Flibrary%3DECHR%26id%3D001-103050%26filename%3D001-103050.pdf%26TID%3Dcwvzdogrzt&usg=AOvVaw03smgBK7m7oJ_Ut_rWbMk)

[8QFjAAegQIBBAD&url=https%3A%2F%2Fhudoc.echr.coe.int%2Fapp%2Fconversion%2Fpdf%2F%3Flibrary%3DECHR%26id%3D001-103050%26filename%3D001-103050.pdf%26TID%3Dcwvzdogrzt&usg=AOvVaw03smgBK7m7oJ_Ut_rWbMk](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiW7pHip5TwAhX4AxAIHVHYA-8QFjAAegQIBBAD&url=https%3A%2F%2Fhudoc.echr.coe.int%2Fapp%2Fconversion%2Fpdf%2F%3Flibrary%3DECHR%26id%3D001-103050%26filename%3D001-103050.pdf%26TID%3Dcwvzdogrzt&usg=AOvVaw03smgBK7m7oJ_Ut_rWbMk).

Eurostat, *Asylum and first time asylum applicants - annual aggregated data (rounded)*, <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00191/default/table?lang=en>.

Eurostat, *Asylum and first time asylum applicants by citizenship, age and sex - annual aggregated data (rounded)*<https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>.

Frontex, *Irregular migration into EU last year lowest since 2013 due to COVID-19*, <https://frontex.europa.eu/media-centre/news-release/news-release/irregular-migration-into-eu-last-year-lowest-since-2013-due-to-covid-19-j34zp2>.

Frontex, *Risk Analysis for 2016*, s. 14, https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annula_Risk_Analysis_2016.pdf.

Guterres A., *Przemówienie z okazji Światowego Dnia Migranta i Uchodźcy z 2015 roku*, <https://www.unhcr.org/pl/387-plwiadomosci2015guterres-swiat-sie-rozpada-powodujac-przesiedlenia-na-niespotykana-dotad-skale-html.html>.

IOM's Global Migration Data Analysis Centre, *Global migrations trends factsheet 2015*, Berlin2016https://publications.iom.int/system/files/global_migration_trends_2015_factsheet.pdf.

Kingsley P., *Hungary's treatment of refugees is shocking and unacceptable, says UN*, „The Guardian”17.9.2019,<https://www.theguardian.com/world/2015/sep/17/hungary-refugees-ban-ki-moon-eu-serbia>.

Komisja Europejska, *Infringement decisions: Implementation of Common European Asylum System; Hungarian asylum legislation* https://ec.europa.eu/home-affairs/what-is-new/news/news/2015/20151210_3_en.

Konwencja dotycząca statusu uchodźców sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 r., <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19911190515/O/D19910515.pdf>.

Konwencja wyznaczająca państwo odpowiedzialne za rozpatrywanie wniosków o azyl złożonych w jednym z Państw Członkowskich Wspólnot Europejskich, sporządzona w Dublinie dnia 15 czerwca 1990 r., <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20050240194/O/D20050194.pdf>.

Kostrzyński R., *Już dwa miliony syryjskich uchodźców. Potrzebna pomoc humanitarna* <https://www.unhcr.org/pl/525-plwiadomosci2013juz-dwa-miliony-syryjskich-uchodzcow-potrzebna-pomoc-humanitarna-html.html>.

Luft S., *Kryzys uchodźczy - przyczyny, skutki, konflikty*, Poznań 2019,

Michalska K., Pawłowski M., *Znaczenie umowy z Libią w polityce migracyjnej Włoch*, „Biuletyn PISM” nr 20 (1952), https://pism.pl/publikacje/Znaczenie_umowy_z_Libia_w_polityce_migracyjnej_Wloch.

Międzynarodowy Fundusz Walutowy, *World Economic Outlook Database*, <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2020/October/weo-report?c=446.&s=LP,&sy=2015&ey=2020&ssm=0&scsm=1&sc=0&ssd=1&ssc=0&sic=0&sort=country&ds=.&br=1>.

Nitzske A., *Polityka Azylowa UE* http://www.jmc.inp.uj.edu.pl/documents/134588737/135134380/6_polityka+azylowa_poprawione.pdf/bbb41f88-021d-4130-867a-82a636369ec1.

Ośrodek Badań nad Migracjami, *Biuletyn migracyjny*, nr 53, grudzień 2015., <http://biuletynmigracyjny.uw.edu.pl/pliki/pdf/biuletynmigracyjny53.pdf>.

Rada Europejska, *Oświadczenie UE-Turcja (18 marca 2016)*, <https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>.

Słojewska A., *Obóz Moria. Uchodźcy nie są mile widziani w Unii*, <https://www.rp.pl/Spoleczenstwo/200919601-Oboz-Moria-Uchodzcy-nie-sa-mile-widziani-w-Unii.html>.

Smith H., *Shocking images of drowned Syrian boy show tragic plight of refugees*, <https://www.theguardian.com/world/2015/sep/02/shocking-image-of-drowned-syrian-boy-shows-tragic-plight-of-refugees>.

Stawiński J., *Decyzja, która na zawsze zmieniła Europę*, <https://www.tvn24.pl/magazyn-tvn24/decyzja-ktora-na-zawsze-zmieni-la-europe,56,1222>.

Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Wersja Skonsolidowana), Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej; C 326/47, Art. 67 ust. 2; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/pl/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN>.

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, *Komunikat prasowy nr 40/20*, <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2020-04/cp200040pl.pdf>.

UNHCR, *Covid-19 and refugees*, <https://storymaps.arcgis.com/stories/95cc3b65d9264cf3b80ffef0daa0358>.

UNHCR, *Figures at a glance*, <https://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>.

UNHCR *Global trends. Forced displacement in 2019*, <https://www.unhcr.org/globaltrends2019/>.

UNHCR *Livelihoods, food and futures: COVID-19 and the displaced*, <https://storymaps.arcgis.com/stories/4b999f79628644df84ccb7c10a9edd9e>.

UNHCR *Refugee data finder*, <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/download/?url=zZT7zE>.

UNHCR, *Refugee statistics*, <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/download/?url=E1Y3kf>.

Węc J., *Niemcy wobec kryzysu migracyjnego w Unii Europejskiej w latach 2015-2016*, „Politeja” 4(49) 2017.

Zakrzewicz A., *Koniec kryzysu migracyjnego?*, <https://krytykapolityczna.pl/swiat/uchodzcy-ue-wlochy-libia/>.

ABSTRAKT

W niniejszym artykule autor przybliży okoliczności kryzysu migracyjnego z 2015 roku w Europie. Analizowane są najważniejsze przyczyny oraz wydarzenia kryzysu. Autor stara się także pokazać jaki wpływ miała pandemia koronawirusa na los migrantów. W tekście próbuje się odpowiedzieć na pytanie, czy kryzys migracyjny skończył się na dobre, czy może jednak wciąż trwa, lecz zmienił się jego charakter. Opisana zostaje europejska perspektywa, przez pryzmat której opinia publiczna w Europie śledziła wydarzenia kryzysu migracyjnego w 2015 roku i później. Perspektywa, która według autora skutecznie utrudnia zrozumienie rzeczywistej skali kryzysu migracyjnego, który dotknął Stary Kontynent w 2015 roku.

pawelkolbusz@gmail.com